

Õppekirjanduse retsensiooni koostamise soovituslik juhis

Aineühenduse eesmärk retsensiooni koostamisel on anda põhjendatud hinnang selle kohta, kas õppekirjandus toetab õppetegevuse kavandamist ja korraldamist riiklikust õppekavast ja kaasaegsest õpikäsitusest lähtuvalt ning vastab määrusele „Õppekirjandusele esitatavad nõuded, õppekirjanduse retsenseerimisele ja retsensentidele esitatavad miinimumnõuded ning riigi poolt tagatava minimaalse õppekirjanduse liigid klassiti ja õppeaineti“ (edaspidi *määrus*).

Käesolev juhis annab retsensendile märksõnad ja pidepunktid, millest lähtuda retsensiooni koostamisel nii, et see oleks kooskõlas määruse nõuetega ning kirjeldab retsensiooni koostamise protsessi.

Retsensioon koostatakse kahes etapis:

- 1) tagasiside ja ettepanekud väljaandja poolt esitatud käsikirjale;
- 2) lõplik retsensioon parandatud ja täiendatud käsikirja ning väljaandja tagasisidet (määruse § 4 lõige 6) arvesse võttes.

Olulisemad kriteeriumid, mida retsensiooni koostamisel silmas pidada:

1. Vastavus riiklikule õppekavale

1.1. Õppekirjanduse koostamise alus on riiklik õppekava ja õppekirjandus peab toetama

- ✓ ainevaldkonna- ja ainekavas sätestatud eesmärkide ja õpitulemuste saavutamist;
- ✓ õppekava üldosas sätestatud üldpädevuste arendamist ja läbivate teemade käsitlemist;
- ✓ õppeainete ja ainevaldkondade vahelist lõimingut.

1.2. Õppekirjanduses kasutatavad tekstid, tekstinäited, ülesanded, illustratsioonid jm sisu peavad lähtuma üldinimlikest väärtustest, olemavaba tendentslikkusest ja stereotüüpidest, arvestama soolise võrdõiguslikkuse ja sooneutraalsuse põhimõtetega. Tekstide, illustratsioonide ja ülesannete kaudu kujundatavad väärtushinnangud peavad olema vastavuses hariduse alusväärtuste ning riikliku õppekava õppe- ja kasvatuseesmärkidega

2. Vastavus õppekirjanduse kvalitatiivsetele nõuetele

2.1. Õppekirjandus peab sisaldama ülesandeid ja tööjuhendeid, mis võimaldavad:

- 1) aktiivõppemeetodite rakendamist (nt koostöö- ja projektülesanded, uurimuslikud- ja loovülesanded jne);
- 2) õppeprotsessi diferentseerimist lähtuvalt õpilaste erinevatest vajadustest (andekad, aeglasemad, õppekeelest erineva emakeelega, muu erivajadus) ja õpistiilidest;
- 3) kõrgemate mõtlemisoskuste tasandite arendamist (suunab õpitavat informatsiooni mõistma, võrdlema, analüüsima, sünteesima, hindama ja kasutama);
- 4) iseseisvat õppimist ja enesehindamist;
- 5) erinevate õpikeskkondade, sh digitaalsete kasutamist;
- 6) teadmiste ja oskuste omandatuse kontrollimist.

2.2. Õppekirjandus peab olema struktureeritud loogiliselt ja tasakaalustatult ning kasutama navigeerimiselemente (nt ikoonid, sümbolid, sisukord, mõistete sõnastik jms).

2.3. Õppekirjandus peab sisaldama järgmisi korduvaid elemente:

- 1) eelnevate teadmiste väljaselgitamine;
- 2) motiveerimine (huvi äratamine ja hoidmine);
- 3) teadmiste edastamine ja mõistete selgitamine;
- 4) teadmiste ja oskuste kinnistamine;
- 5) hinnangu andmine oma teadmistele ja oskustele.

3. Täpsemad nõuded õppekirjanduse elementidele

3.1. Õppetekst (ja/ või -video)

- 1) on korrektses ja õpilase eea kohases keeles;
- 2) on süsteemne, seotud õpilase kogemusi toetavate näidetega ja reaalsuse/igapäevaeluga;
- 3) aitab õpitava sisu mõista ja tõlgendada;
- 4) on mitmekesine, loogilise ülesehitusega, aktiveerib õpilaste olemasolevaid kogemusi, teadmisi, oskusi;
- 5) on optimaalse pikkusega;
- 6) esitab mõistete seletused / sõnastiku (kui asjakohane).

3.2. Illustratsioonid (sh simulatsioonid, animatsioonid)

- 1) seostuvad oodatavate õpitulemuste ja õppesisuga;
- 2) on kasutatud meetoodiliselt otstarbekalt.
- 3) on selgelt eristatud, hästi loetavad ja õpilase eea kohased.

3.3. Ülesanded

- 1) võimaldavad erinevate mõtlemisoskuste tasandite arendamist, suunavad informatsiooni mõistma, võrdlema, analüüsima, sünteesima, hindama ja kasutama, arendavad kriitilist ja loovat mõtlemist;
- 2) võimaldavad ja toetavad õppesisu ja õppeprotsessi diferentseerimist;
- 3) on seotud erinevate meelte arendamisega (visuaalne, kuuldeline, kinesteetiline, keeleline, emotsionaalne jms);
- 4) suunavad teavet leidma, korrastama, kasutama erinevaid allikmaterjale, erinevaid õppekeskkondi jm;
- 5) suunavad uut teavet siduma olemasolevaga;
- 6) suunavad aktiivõppele ja iseseisvale õppele, sh võimaldavad probleemilahendusoskuse arendamist, pakuvad võimalusi töötada üksis, paaris ja rühmas, teha ühistööd;
- 7) innustavad õppijat enese õppeprotsessi juhtima, teadlikult õppima: eesmärged seadma (oodatavaid õpitulemusi sõnastama), oma õppimist analüüsima ja hindama;
- 8) suunavad kasutama erinevaid meetodeid.

3.4. Õpetaja juhendmaterjal

- 1) on süsteemne ja lähtub õppematerjali loogikast ja ülesehitusest;
- 2) sisaldab süsteemset selgitust õppematerjali ja selle osade eesmärkide ja kasutusvõimaluste kohta, lähtudes MAUD-mudelist (memory- teadmine, attitudes-hoiakud, understanding- arusaamine, doing- oskused):
  - Missugused teadmised tuleb edastada?
  - Missugused hoiakud tuleb kujundada?
  - Kuidas toetab õppematerjal õppeainest arusaamist?
  - Missuguste oskuste arendamisele aitab õppematerjal kaasa?

3) sisaldab vajadusel viiteid lisamaterjalile.